

## ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЗАЙНЯТОСТІ ТА НАВЧАННЯ НАСЕЛЕННЯ ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НА РИНКУ ПРАЦІ

3. Корчак Я. Як любити дітей. – К.: Радянська школа, 1976. – 159 с.
4. Макаренко А.С. Твори: В семи т. – К., 1952 – 1955.
5. Мистецтво життєтворчості особистості: Наук.-метод. Посібник: У 2ч. Ред. рада: В.М. Доній, Г.М. Несен, Л.В. Сохань, І.І. Єрмолаєва та ін. – К.: ІЗМН, 1977; Життєтворчий потенціал нової школи. – 936 с.
6. Песталоцци И.Г. Избранные пед. Сочинения: в 2 т./ Под ред. В.А. Ротенберг, В.М. Кларина. – М.: Педагогика, 1981.
7. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека: Пер. с англ. – М.: Издательская группа Прогресс, Универс, 1994. – 480 с.
8. Сковорода Григорій. Твори: У 2 т., т.1. Поезії. Байки. Трактати. Діалоги. – К.: АТ “Обереги”, 1994. – 528 с.
9. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори: в 2 т. Пер. з рос. / Ред. кол.: В.М. Столетов та ін. – К.: Рад. школа, 1983.

Іван Васи́ликів, Дрогобицький державний педагогічний університет  
імені Івана Франка

## ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЗАЙНЯТОСТІ ТА НАВЧАННЯ НАСЕЛЕННЯ ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НА РИНКУ ПРАЦІ

*У статті досліджується стратегія та її мета, прогноз, очікувані результати зайнятості і навчання безробітного населення, що ґрунтується на стратегічних цілях.*

**Постановка проблеми.** Зайнятість населення належить до основних проблем економіки України в будь-який період розвитку економічної системи, що створює необхідні умови для соціального добробуту населення, зумовлює рівень його життя і водночас – це діяльність громадян, пов’язана із задоволенням власних та суспільних потреб, що не суперечить законодавству та забезпечує дохід, і заснована на принципах забезпечення свободи вибору праці, заборони примусової праці, забезпечення державою умов для реалізації права на працю та на захист від безробіття.

Чисельність переселенців з України складає близько 6,7 млн. осіб, понад 25% працездатного населення України перебуває за її межами.

Така важлива і водночас глобальна діяльність зайнятості населення містить багато суперечностей внаслідок складаної структури цієї проблеми, невизначеності і мінливості внутрішніх та зовнішніх чинників, а також відсутності механізмів її розв’язання.

Слід зазначити, що зайнятість населення в конкурентному ринковому середовищі, впливає на такі аспекти, як:

- залежність зайнятості від глобальних соціально-економічних процесів – економічної стабілізації та економічного зростання у державі, насиченості ринків благ і ресурсів, розвитку підприємництва;
- залежність від ринкової специфіки праці як

товару, розвиненості ринків праці, його структури, наявності та відтворення трудових ресурсів, зростання демографічних процесів, і важливо в нинішніх умовах проводити реорганізацію, навчання та перекваліфікацію працівників, які не за своєї вини втратили працю, здійснити перекваліфікацію до тих професій, які вимагає ринок, до тих галузей діяльності, що набувають розвитку.

Наприклад, у нинішніх умовах на ринку праці гостро зростає потреба в токарях, фрезерувальниках, шліфувальниках, зварювальниках всіх будівельних професіях. Такі професії, як інженер-конструктор, технолог, енергетик, теплотехнік, землевпорядник та інші інженерні професії мають високий попит на ринку праці і достатньо високу оцінку праці в заробітній оплаті. До цього слід додати, що підготовку таких фахівців інженерних професій здійснює єдиний на всі західні регіони України навчальний заклад – Національний університет “Львівська політехніка”, для центральних областей – Київський політехнічний університет, для східних регіонів – Харківський національний політехнічний університет.

Відзначимо, що спеціалістів професій, як: економіст, бухгалтер, юрист, аудитор, статистичний працівник, менеджер, здійснюють підготовку всі навчальні заклади, починаючи від професійно-технічних училищ, технікумів та ВНЗ, які наситили ринок великою кількістю працівників тих професій, які сьогодні не мають попиту.

## ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЗАЙНЯТОСТІ ТА НАВЧАННЯ НАСЕЛЕННЯ ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НА РИНКУ ПРАЦІ

**Мета статті.** Виходячи із зазначеного, ставимо за мету дослідити стратегію зайнятості та навчання населення.

**Виклад основного матеріалу.** Складність й актуальність розв'язку проблеми зайнятості населення у будь-якому регіоні, на нашу думку, посилюється ще й відсутністю цілеспрямованої державної економічної політики у сфері зайнятості, органічно пов'язаної та узгодженої з напрямками економічного і соціального розвитку регіонів, з проблемою навчання відповідно до політики держави у сфері освіти та науки, сприяння відновленню та розвитку професійної освіти в профтехучилищах, їх належного фінансування, забезпечення студентів спеціальним одягом, проживанням, харчуванням, виплатою стипендій, а після закінчення навчального закладу – скерування на роботу в регіони за місцем проживання. До сказаного слід додати, що молодий спеціаліст, отримуватиме заробітну плату яка не буде меншою від оплати праці працівника з вищою освітою [7].

Це дасть змогу:

- суттєво зменшити кількість безробітних у кожному регіоні;
- залучити до навчання, а згодом і до праці випускників сільських шкіл, які з певних причин не мали можливості пройти незалежне тестування;
- збільшення працівників у галузях промислової діяльності, включаючи промисловість, сільське господарство, транспорт, будівельну промисловість та інші види, дасть можливість випускати на ринок значну кількість товарів, матеріальних благ, що наситить його вітчизняними товарами;
- зайнятість молоді у виробничій діяльності та належна оплата праці сприятиме працевлаштуванню у своїй країні і відсутності намагання виїхати у пошуках роботи за межі держави, створюючи матеріальні блага там, а не у своїй державі.

Під час розробки враховано прийняті державні, регіональні та обласні програми забезпечення економічного соціального розвитку, зайнятості та безробіття.

Особливої уваги на ринку праці потребують випускники середніх шкіл, зокрема, випускники що не здали тести і не поступили у той чи інший навчальний заклад.

Професійна орієнтація, консультація, інформування та професійне навчання мають на меті запобігти застійному безробіттю та активізувати власні зусилля у пошуках роботи.

Підвищити якість навчання, особливо у сферах найбільш важливих для пришвидшення мо-

дернізації економіки (наприклад, іноземні мови, робота з комп'ютером, ведення бізнесу та ін.).

Удосконалити рівень комп'ютерного та сучасного лабораторного забезпечення навчальних закладів, а також рівень їх доступу до мережі Інтернет.

Для залучення учнівської молоді під час літніх канікул до оплачуваних громадських робіт проводити відповідно організаційну роботу щодо створення спецфондів для фінансування цих робіт.

Забезпечити працевлаштування на сезонні роботи, центрами зайнятості в областях, регіонах.

Основні види робіт, до яких треба залучати громадян, – підсобні, будівельні, вантажні та ремонтні роботи, сільськогосподарські роботи та очистка і насадження лісу, благоустрій територій. Особливу увагу приділити організації громадських робіт.

У сфері освіти за останні роки спостерігається збільшення кількості середніх навчальних закладів (в т.ч. і приватних шкіл), хоча багато їх випускників не працевлаштовані.

Але незважаючи на це, спостерігається подальше підвищення освітнього рівня населення, тобто кількість випускників вищих навчальних закладів (ВНЗ) – молодих спеціалістів буде збільшуватися. При цьому спеціалізація їх урізноманітнюється у зв'язку з ліцензуванням нових спеціальностей, кількість яких має тенденцію до збільшення, але це не ставить проблему їх працевлаштування після закінчення навчальних закладів.

У сфері підготовки і перепідготовки кадрів чисельність осіб, залучених до професійного навчання (перенавчання), має тенденцію до збільшення, причому цей показник є дещо вищий серед жінок і серед осіб до 35 років, оскільки саме ці категорії населення більш адаптивні, у зв'язку з високим освітнім рівнем. Що стосується підвищення кваліфікації працівників за галузями економіки, то найвищі показники є промисловості, зв'язку, побутовому обслуговуванню населення, викликані мобільним розвитком цих галузей, збільшенням обсягів виробництва та надання послуг.

Залучення безробітних до перенавчання, підвищення кваліфікації має вищі результати серед осіб з вищою освітою. Поширення системи надання другої вищої освіти (іншої спеціальності) у стислі терміни збільшує чисельність осіб, які мають більше, ніж одну спеціальність чи професію, збільшує їх шанси на працевлаштування. Якщо система післядипломної освіти й надалі буде розширюватися, то ринок праці (пропозиція) буде поповнюватися якісною робочою силою з високою конкурентоспроможністю.

## ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЗАЙНЯТОСТІ ТА НАВЧАННЯ НАСЕЛЕННЯ ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НА РИНКУ ПРАЦІ

Професійна підготовка і перепідготовка (підвищення кваліфікації) осіб, що перебувають на обліку в службі зайнятості, також останні чотири роки проводяться зі зростаючими темпами. Саме такою є активна політика центрів зайнятості щодо працевлаштування незайнятого населення на вільні та новостворені робочі місця (у тому числі ті, що створені за рахунок дотацій працевлаштованим).

Велике значення має зростання процесів приватизації, хоча спостереження за чисельністю працюючих на приватизованих підприємствах у перші роки підтверджують тенденцію загального скорочення чисельності, незважаючи на деяке її збільшення на окремих підприємствах у процесі їхньої реструктуризації.

За останні чотири роки у більшості галузей економіки складається стійка тенденція відставання мінімальної зарплати від прожиткового мінімуму і наближення середньої зарплати до мінімальної. Такий стан не сприяє продуктивній зайнятості населення і лише реалізація комплексної програми.

Болючим залишаються проблеми, а саме:

- забезпечення економічної активності населення на основі підвищення ефективної праці;
- професійно-кваліфікаційної збалансованості попиту і пропозиції на ринку праці;
- зайнятості населення у районах з критичною ситуацією на ринку праці;
- зайнятості військовослужбовців, вивільнених внаслідок скорочення у Збройних Силах України;
- працевлаштування соціально вразливих верств населення (молоді, випускників навчальних закладів);
- зайнятості сільського населення в умовах реорганізації аграрного сектора економіки;
- соціального захисту зареєстрованих безробітних, посилення відповідальності і ролі місцевих органів влади та центрів зайнятості у стратегії зайнятості та навчання.

Для поліпшення зайнятості населення та зменшення безробіття, сьогодні важливо розвивати аграрний сектор економіки, готувати фахівців для галузей будівництва, рекреаційних галузей, машинобудування, позаяк саме на них є високий попит у регіонах.

Виробнику слід базувати свою виробничу діяльність на принципах маркетингу, тобто вивчати, який товар і з якими споживчими властивостями, за якою ціною, у яких кількостях і у яких місцях хоче придбати покупець. Тому товар у виробничій діяльності підприємства виступає засобом, за допомогою якого можна задовольнити

певну потребу, а пізніше, як продукт праці, що призначений для продажу, який стимулює більшу кількість зайнятості [3].

Розвиток суспільства у будь-якій економічній системі пов'язаний з виробництвом матеріальних благ у процесі трудової діяльності людини, яка використовує власну працю, а розвиток виробництва сприяє кількості зайнятих у сферах людської діяльності.

Праця людини зростає із розвитком науки і техніки, а творчі здібності розвиваються, коли держава забезпечує свободу праці правовими і соціальними гарантіями.

**Висновки.** Отже, актуальною залишається проблема:

- розширення та підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації дорослого населення на основі різнорівневих навчальних програм, які повною мірою задовольняли б за змістом роботодавців;
  - розробки системи профорієнтаційної роботи, спрямування її на професійне самовизначення і врівноваження структури попиту та пропозицій на ринку праці;
  - забезпечення інформування учнів загальноосвітніх шкіл щодо умов навчання, перспектив при отриманні робітничих професій;
  - забезпечення ефективної роботи щодо розміщення інформаційно-агітаційних матеріалів у теле-, радіопередачах, періодичній пресі;
- Якісна професійна освіта і навчання повинні забезпечити випускникові такий рівень кваліфікації, який дасть йому можливість організовувати професійну кар'єру, забезпечити доступність до навчання впродовж життя. Основними чинниками реалізації цього завдання повинні стати інвестиції та соціальне партнерство, що приведе до перегляду сфер відповідальності бізнесу, влади та суспільства у розв'язанні національно значущого питання – якісної підготовки робітничих кадрів.

Зрозуміло, що важливе місце у справі підняття рівня престижу робітничих професій, формування громадської думки, визначення пріоритетів у випускників належить школі. Саме тут основною повинна стати профорієнтаційна робота як з учнями, так і з батьками.

Проте відсутність системного підходу у розв'язанні цих проблем приводить:

- по-перше, до недостатньої мотивації молоді до оволодіння робітничими професіями;
- по-друге, до низького рівня поінформованості випускників про стан і динаміку розвитку ринку праці та попит на конкретні професії;
- по-третє, до впливу "престижності" та разових переваг при виборі професій без урахування

## ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

реальних можливостей працевлаштування. Тому актуальним є створення Державним центром зайнятості профорієнтаційних терміналів у школах та професійно-технічних навчальних закладах [5].

1. Абастова Л.Н. *Технология эффективного менеджмента: Учебно-практическое пособие*. – М.: “Издательство ПРИОР”, 1998.

2. Амосов А. *Эффективность рыночных отношений // АПК: Экономика, управление*. – 1995. – №2.

3. Афонин А.С. *Основы мотивации труда: организационно-экономические аспекты: Учебное пособие*. – К.: МЗУУП, 1994.

4. Богиня Д. П., Грішнова О. А. *Основы экономики праці: Навч. посіб.* – К.: Знання-Прес, 2000. – 313 с.

5. Бондарчук-Грита Г.В. *Управління використанням виробничих ресурсів підприємства // Регіональна економіка*. – 1999. – №2.

6. *Економіка підприємства: Підручник / За заг. Ред. С. Ф. Покропивного. Вид. 2-ге, перероб. та доп.* – К.: КНЕУ, 2001. – 528 с.

7. Завіновська Г. Т. *Економіка праці: Навч. посібник*. – К.: КНЕУ, 2000. – 200 с.

8. Щокін Г.В. *Практична психологія менеджменту: як робити кар'єру. Як будувати організацію: Науково-практичний посібник*. – К.: Україна, 1994.

**Зоя Філончук**, завідувач науково-методичної лабораторії географії та економіки,  
викладач кафедри теорії та методики викладання природничо-математичних  
та технологічних дисциплін

Південноукраїнського регіонального інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів  
м. Херсон

## ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

*У статті розглянуті шляхи формування економічної культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів.*

**Постановка проблеми.** У процесі розбудови ринкової економіки постійно зростає значення економічної освіти і виховання молоді, отримання нею економічних знань та вмінь, необхідних для подальшої діяльності. Економічна освіта і виховання спрямовані насамперед на формування у кожної молодшої людини економічної свідомості та економічного мислення.

Слід зазначити, що питання впровадження економічної освіти в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів широко висвітлювалися в педагогічній та економічній літературі. Проблема впровадження та становлення економічної освіти у загальноосвітніх навчальних закладах досліджували такі вітчизняні вчені, як Ю. Лелюк, Г. Ковальчук, І. Климчук, І. Радіонова та інші. Питання економічного виховання знайшли відображення в роботах О. Шпака, А. Нісімчука, І. Сасової, А. Кривошеї, М. Фіцули, О. Варецької, О. Падалки та інших.

Проте проблема формування економічної культури залишається малодослідженою і потребує подальшої розробки.

### **Аналіз останніх досліджень та публікацій.**

Більшість дослідників проблеми розвитку економічної освіти в Україні сходяться на думці, що процес економічної освіти має бути безперервним і охоплювати всі етапи дошкільної, шкільної та післяшкільної освіти. При цьому на всіх етапах одним з завдань є формування економічної культури.

У дисертаційних дослідженнях Р. Пустовіта, В. Дрижака, Л. Чеботарьової, О. Надточієвої, Д. Разуменко висвітлено підходи до розв'язання окремих проблем економічної освіти та виховання, у тому числі формування підприємницької та економічної культури учнів та дорослих.

За своїм змістом економічна культура явище складне та багатопланове. До її визначення можна підходити з різних боків, розглядати в різних аспектах.

За О. Грохольською, поняття “економічна культура” містить три аспекти: теоретичний, практичний та етичний. Перший з них включає знання економічної теорії, другий – навички економічної поведінки, третій – відносини в системі морально-етичних норм [1].